

Бертман Д.А

КПІ ім. Ігоря Сікорського

ВЕДЕННЯ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасному світі, де природні ресурси вичерпні, а необмежені людські потреби часто нехтують принципами раціонального їхнього використання, забруднення навколишнього середовища та екологічна криза є актуальними проблемами. Екологія країни чи окремого регіону нерозривно пов'язана з економікою, вона має свій вплив на суб'єкти усіх рівнів економічної діяльності. Забруднення навколишнього середовища знижує якість та об'єми економічних ресурсів, і відповідно потребує нових матеріальних затрат для усунення наслідків забруднення.

Обсяги утворення промислових відходів в Україні були колосальними і до повномасштабного вторгнення: за оцінками Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України щороку їх нагромаджувалося близько 450 млн. тон, більшу частину яких становлять продукти від спалення вугілля та металургійні шлаки [1]. Відходи промислових підприємств становили більш як 90% від усього об'єму сміття.

Справи з екомодернізацією промисловості і виробництва в умовах війни ще більш складні. Ракетні обстріли та пошкодження міської та промислової інфраструктури унеможливають функціонування із повним навантаженням, контроль над великою кількістю підприємств та заводів взагалі втрачений. Постають нові проблеми: додаткові витрати на відновлювальні роботи, нестача кваліфікованих кадрів, неспроможність енергетичної інфраструктури задовільнити потреби споживачів в електроенергії. Компаніям довелося стикнутися з новими реаліями. В умовах дорожчання логістики та сировини, зменшення попиту на деякі види продукції, екологічна модернізація не може займати перше місце для предмету інвестицій. Передбачається, що така динаміка буде зберігатися і в подальшому етапі післявоєнного відновлення.

Водночас перехід на більш чисте виробництво залишається все ще актуальним питанням. Для того, аби зробити цей шлях якомога ефективним, необхідно розробити відповідну нормативно-правову базу, і перш за все це завдання лежить саме на органах виконавчої влади. Можливі для проведення заходи, з урахуванням нестабільної ситуації в країні будуть носити більш організаційний характер. На даному етапі першочергово необхідним є впровадження найкращих доступних технологій та методів управління (НДТМ), згідно з європейськими екологічними стандартами, та встановлення конкретних строків їх введення [2]. Екологізація процесу виробництва саме з технічного боку дасть змогу суттєво знизити рівень забруднення від підприємств.

На сьогоднішній день Україна далека від європейських норм ведення екологічно чистого бізнесу. За даними минулорічного опитування «Стан та потреби бізнесу для екологічного післявоєнного відновлення», не більш як 16% власників бізнесу та підприємств знають що таке НДТМ для їхньої сфери діяльності [3]. При цьому лише 10% з них провели необхідну оцінку відповідності НДТМ або ж планують її зробити. Більшою мірою це стосується підприємств сільськогосподарської сфери, машинобудування та телекомунікацій. Колосальне число тих, хто не планує відновлювати виробництво згідно з новими екологічними стандартами – більш як 42%.

Такі незадовільні результати можна пояснити декількома причинами. По-перше – недостатня ефективність інформаційних кампаній, які б мали змогу підвищити обізнаність у питанні впровадження НДТМ серед власників бізнесу. Окремою задачею стоїть також знаходження безпосередньо джерел і розробка механізмів фінансування. За даними експертів Європейської Бізнес Асоціації, на момент 2021 року вартість впровадження НДТМ у металургійному та паливно-енергетичному секторі становили 7 млрд. євро. Більш як 80% цих інвестицій в енергетиці планувалося здійснити протягом 2021-2027 років [2]. Однак з огляду на нові реалії дані плани потребують коригування з урахуванням складної економічної

ситуації в країні. Наразі для того аби покрити усі потреби для відбудови і розвитку бізнесу необхідно близько \$63 млрд [3]. При цьому ці кошти не враховують додаткові збитки через війну.

Незважаючи на вищевказані перешкоди, серед представників українського бізнесу можна знайти приклади успішної реалізації програм з впровадження найкращих доступних технологій. Тут можна виділити ТОВ «Кроноспан УА», агропромисловий холдинг «Астарт-Київ», промислову компанію «Інтертайп» та інші [3]. Завдяки інвестуванню в НДТМ змогли не тільки підвищити ефективність та потужність свого виробництва. Компанії також зменшили рівень викиду парникових газів, скоротили рівень споживання електроенергії, природного газу та технічної води. Під час модернізації процесу виробництва вони застосовували різні новітні технології, зокрема сучасні системи газоочищення, замкнений цикл споживання води, впроваджували ресурсоефективні технології. Це в свою чергу створило відчутний економічний ефект – підприємства змогли зекономити мільйони гривень на виробництві товарів, при цьому підвищуючи ефективність праці. Досвід цих компаній ще раз доводить не тільки необхідність, але й користь впровадження НДТМ.

Ведення екологічного підприємництва в умовах війни є складним та матеріаломістким процесом, проте це є важливою умовою європейської інтеграції нашої країни. Екологізація виробництва потребує врахування багатьох специфічних факторів, і стає доволі складною для досягнення метою, враховуючи які непоправні наслідки докільлю України завдала війна. Незважаючи на це розвиток екологічного бізнесу потребує належної уваги і підтримки. На сьогоднішній день існує вкрай важлива потреба у вдосконаленні нормативно-правової бази щодо ведення екологічного підприємництва, системи пільг та податків для бізнесу. Створення відповідного стимулу для інвестування в екологічну модернізацію – це необхідний етап у процесі «зеленої» трансформації України. Ми всі маємо розуміти, що саме за екологічно чистими методами виробництва стоїть майбутнє не тільки економіки, а й усього природно-ресурсного потенціалу держави.

Перелік посилань:

1. Тітамир О. Засилля промислових відходів: чи вдасться Україні перейти до «циркулярної» економіки?. *Зеркало недели | Дзеркало тижня | Mirror Weekly*. URL: <https://zn.ua/ukr/ECOLOGY/zasillja-promislovikh-vidkhodiv-chi-vdastsja-ukrajini-perejti-do-tsirkuljarnoji-ekonomiki.html> (дата звернення: 18.10.2023).

2. Економічна правда. Війна і екомодернізація: чи можлива реформа промислового забруднення в Україні. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/13/692591/> (дата звернення: 18.10.2023).

3. Дія.Бізнес - Головна сторінка. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-dla-ekologichnogo-pislavoennogo-vidnovlenna-rezultati-opituvanna> (дата звернення: 22.10.2023).